

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота

магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ»**

Виконала: здобувачка 2 курсу, РО1-М21 групи
спеціальності 013 Початкова освіта

Пилипів Наталія Володимирівна

Керівник: **Гудима Н.В.**, кандидат

філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та методик

початкової освіти

Рецензент: **Почапська О.І.**,

кандидат наук із соціальних

комунікацій, доцент, доцент

кафедри журналістики, медіатренер

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	11
1.1. Сутність поняття «медіаграмотність» у контексті Нової української школи. Медіаграмотність як важливий компонент інформаційної культури молодшого школяра.....	11
1.2. Особливості формування медіаграмотності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.....	15
1.3. Освітні технології формування медіаграмотності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.....	29
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС УРОКІВ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	38
2.1. Стан досліджуваної проблеми в практиці сучасної початкової школи (констатувальний етап експерименту).....	38
2.2. Дослідно-експериментальна робота з формування медіаграмотності учнів 3 класу під час уроків мовно-літературної освітньої галузі (формувальний етап експерименту).....	51
2.3. Аналіз динаміки розвитку медіаграмотності учнів 3 класу (контрольний етап експерименту).....	62
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Глобальна інформатизація сучасного суспільства виконує завдання виховання самодостатньої особистості з критичним мисленням і вільною орієнтацією в медіасвіті. Формування інформаційної культури та підготовка підростаючого покоління до життя в інформаційному просторі – завдання медіаосвіти.

Проблема формування особистості, яка здатна розумно орієнтуватись у швидкоплинному потоці інформації та ефективно здобувати нові знання – сьогодні особливо актуальна, зважаючи на те, що новітні технології стали важливою частиною життя сучасних дітей. Сьогодні перед педагогами є низка нових викликів, які зумовлені стрімким розвитком сучасних школярів. Учителям зараз необхідно навчати інших дітей, які мислять зовсім не так, як їхні батьки. Сучасних дітей називають цифровими дітьми або поколінням Z. У дітей, які ніколи не жили без Інтернету, процеси опанування інформацією та формування уявлень про навколишнє середовище відбуваються з великим впливом медіа. Саме через це для сучасних школярів важливим є формування їх медіаграмотності. Адже досить часто інформація, яку подають медіа, не є правдивою та об'єктивною.

В. Штраус і Н. Хоув дослідили й обґрунтували теорію поколінь. Ці науковці переконані, що «цінності поколінь змінюються циклічно». Якщо взяти до уваги їх теорію, то зараз за шкільними партами сидить покоління Z. На сучасному етапі у школах часто можна спостерігати «конфлікт поколінь», коли вчителям важко знайти спільну мову та порозумітись із учнями. Такий конфлікт виникає внаслідок того, що у різних поколінь завжди різні життєві орієнтири.

Наші батьки – це покоління X, цінують повагу до особистості, книжкове мислення, відповідальність. А сучасні діти покоління Z навпаки надміру інфантильні, слухають лиш думку своїх однолітків та мають кліпове мислення, що свідчить про їх повну протилежність. Молоді вчителі, які

закінчили заклади вищої освіти, за класифікацією науковців належать до покоління Y. Вони значно ближчі до школярів, але мають схильність уносити в освітній процес елементи змагання, та більшу увагу приділяють дітям-переможцям. Однак сучасним учням конкурси та креатив учителів не цікавий.

Медіа є частиною життя сучасних учнів. Дуже часто саме медіа стає основним чинником соціалізації молодшого покоління, невіддільною частиною їхнього навчання та виховання. Відома українська журналістка А. Мірошникова у своїх статтях описує сучасних дітей дуже влучними словами: «... вибір - їх найважливіша цінність. Процес пошуку є саме тим, що у них виходить якнайкраще. Вони завжди здатні знайти цікавіший сайт із свіжішою інформацією. Сучасне молоде покоління є дітьми гаджетів. Саме через це вони пишуть на папері лише на уроках, а решта конспектів – на смартфонах чи планшетах. Паперових книжок практично не читають, хоча алфавіт починають вивчати ще з пелюшок, щоб мати змогу відшукати мультфільми на YouTube. Для таких дітей навіть підручники в електронному форматі видаються нудними, оскільки в них відсутні посилання та відео [44].

Згідно з вимогами Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти головним завданням навчання мовно-літературної освітньої галузі є виховання в учнів комунікативних умінь доречно й розумно використовувати мовні засоби в різноманітних життєвих обставинах та сферах спілкування.

Відповідно до Концепції Нової української школи, однією із 10 компетентностей є інформаційно-цифрова, що передбачає впевнене і в той же час критичне використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку, критичного аналізу, створення власної інформації та обміну здобутою інформацією. Інформаційна та медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, використання баз даних, навички безпечного поводження в Інтернеті та кібербезпеки. Ознайомлення з

інформацією про етику використання інформації – авторське право, інтелектуальна власність [27].

Сучасна школа, зокрема і вчитель, повинні спрямовувати захоплення дітей гаджетами в правильне русло. Педагогу необхідно вивчити особливості поведінки та інтересів сучасних дітей, для того, щоб у своїй педагогічній діяльності застосовувати ці знання, щоб організувати навчання та виховання дітей цікаво та результативно. Сучасний учитель повинен розвинути у школярів бажання навчатись і пізнавати навколишній світ, не залежно від того, де він читатиме та вивчатиме нову інформацію.

Проте безмежний електронний простір та недостатня сформованість медіаграмотності молодших школярів негативно позначаються на психологічному й особистісному розвитку учнів молодшого шкільного віку. Саме через це першочерговим завданням сучасної системи освіти є навчити учнів застосовувати й критично осмислювати медіаінформацію, тим самим формувати медіаграмотність школярів, оскільки людина XXI-го століття зобов'язана мати професійну підготовку до життя в сучасній системі координат, які диктують сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

«Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» 2010 року – це державний офіційний документ, у якому вперше було згадано термін «медіаграмотність». Головною метою цієї концепції виступає розробка продуктивної системи медіаосвіти яка забезпечуватиме всебічну підготовку школярів до безпечної та дієвої взаємодії із сучасними медіаджерелами, вміння учнів критично осмислювати інформацію та правильно застосовувати її [27].

Сучасна освіта зорієнтована не тільки на здобуття учнями теоретичних знань про правильне використання медіапристроїв і сучасних технологій і аналіз інформації з медіаджерел, але й на формування практичних навичок самостійного створення та презентації медіапродуктів. Адже саме процес створення таких продуктів розвиватиме медіаграмотність учнів, а також зробить процес навчання більш насиченим та ефективним.

Тому вчителю необхідно спрямовувати педагогічну діяльність на те, щоб формувати в учнів медіаграмотність, яка допоможе правильно та ефективно організувати роботу школярів із використанням медіапродуктів.

Американські вчені Н. Хоув і В. Штраус у 1991 році розробили «Теорію поколінь», саме у якій уперше було згадано про «покоління Z». Уже у 2003–2004 роках під керівництвом Є. Шаміс цю теорію було адаптовано для країн СНГ. До цього покоління відносять дітей, 2004-2024 року народження. Особливості психіки дітей такого покоління досліджували такі зарубіжні вчені, як С. Попова, Д. Коатс, А. Сапа, Ш. Постник-Гудвін, Є. Шаміс, а також вітчизняні науковці та викладачі-практики: О. Любченко, Г. Колесова, Г. Солдатова, А. Мірошникова.

Зважаючи на те, що основною характеристикою сучасних дітей є слово «Інтернет» варто взяти до уваги і дослідження, які пов'язані із проблемою, до якої схильні діти покоління «Z». Дослідження проблеми комп'ютерної залежності спостерігаємо у психологів, лікарів, педагогів, а також соціологів (Дж. Босард, Б. Малиновський, М. Вебер, Я. Морено, Дж. Г. Мід, Р. Мертон, Т. Парсонс, Г. Спенсер, Г. В. Плеханов, Г. Тард, Г. Ріккерт, Н. Смелзер, Т. Шибутані).

Проблема медіаграмотності в сучасному освітньому середовищі привертає увагу низки науковців. Питанням медіаосвіти зацікавлювались іноземні науковці, які досліджують засоби формування медіаграмотності – К. Леан, Е. Альберта, Т. Кларк, Ю. Кардоза, Д. Джонсон, Г.Феллон. Теоретико-методологічні засади медіаосвіти вивчали такі педагоги, як К. Безелгет, Д. Букінгем, Л. Мастерман, К. Тайнер, Д. Келнер, Е. Катц, Б. Дункан, Е. Харт, Дж. Поттер, Г. Онкович, Л. Зазнобіна, О. Мурюкіна, І. Челишева. Питання визначення мети, завдань та принципів медіаосвіти висвітлено у працях П. Грінвея, М. Джуанні, Л. Мастермана, Б. Дункана, Д. Пандженте, М. Кортіної, Р. Уолліса, М. Мелтона, К. Безелгета, Е. Уард-Барнеса.

Проблемі медіаосвіти в аспекті історичних витоків, теоретичних засад і технологій реалізації під час освітнього процесу присвячено праці українських науковців О. Волошенюк, Л. Найдьонової, С. Лободи, Т.Іванової, Т. Бабійчук, В. Іванова, Г. Онкович, С. Квіта, О. Котенко, В. Луговий, Г. Фрейман, І.Тараненко, О. Гаганова, А. Овчарук, О. Джуринський, І. Васютенкова та ін.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи вправ і завдань із формування медіаграмотності учнів молодшого шкільного віку в процесі уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Завдання:

- 1) конкретизувати поняття «медіаграмотність»;
- 2) з'ясувати особливості формування медіаграмотності дітей молодшого шкільного віку на уроках мовно-літературної освітньої галузі;
- 3) розробити критерії (рівні) сформованості медіаграмотності учнів початкової школи;
- 4) розробити й експериментально апробувати систему вправ і завдань із формування медіаграмотності третьокласників під час уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Об'єкт дослідження – процес формування медіаграмотності учнів початкової школи під час уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Предмет дослідження – засоби формування медіаграмотності учнів початкової школи під час уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Гіпотеза дослідження – за правильної організації та систематичної роботи з метою формування медіаграмотності учнів можна досягти її сформованості на високому рівні в більшості учнів.

Методи дослідження. У роботі використовували теоретичні методи дослідження (аналіз психолого-педагогічних джерел із теми дослідження, вивчення та детальний аналіз шкільних програм та підручників НУШ) та

емпіричні методи (спостереження, анкетування, експеримент, вивчення та узагальнення результатів дослідження).

Експериментальна база дослідження – 3 клас Кам'янець-Подільської загальноосвітньої школи I-III ступенів №15 Хмельницької області (31 учень).

Апробація роботи. Основні положення та отримані результати представлено на низці міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях; результати експериментального дослідження висвітлено й обговорено на базі закладу загальної середньої освіти та на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2021-2022 н.р., 2022-2023 н.р.).

З теми дослідження опубліковано наукові статті:

1. Пилипів Н., Гудима Н. Особливості роботи з медіатекстами на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 7. Бердянськ, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачеве, Полтава, Ужгород, Умань, Херсон, 2020. С. 141-144.

2. Пилипів Н.В., Гудима Н.В. Медіаграмотний учень початкових класів – запорука здобуття якісної освіти. Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 6. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редакційна колегія: Бахмат Н.В., Гудима Н.В., Ковальчук О.В. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022. С. 44-48.

3. Пилипів Н.В., Гудима Н.В. Формування медіаграмотності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної галузі. The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice», January 24 – 26, Varna, Bulgaria. С. 403-407.

4. Пилипів Наталія. Медіаосвіта як засіб розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти. Сучасна початкова освіта в поглядах молодих науковців : матеріали II туру Всеукр. конк. студ. наук. робіт зі спеціальності «Початкова освіта», (Вінниця, 15 квітня 2021 р.) / [ред. кол. : О.А. Голюк, Г.Г. Кіт, Н.С. Казьмірчук, О.П. Демченко, І.В. Карук, К.А. Колеснік ; за заг. ред. О.А. Голюк] ; Міністерство освіти і науки України, ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 9. С. 121-126.

5. Гудима Н., Пилипів Н. Особливості роботи з медіатекстом на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії». Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради; [відпов. Секр. І.Л. Пукас]. Київ: Міленіум, 2020. С. 110-113.

У 2021 році взяла участь у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт зі спеціальності «Початкова освіта», який проходив на базі ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Написала та захистила роботу на тему: «Імплементация медіаграмотності на уроках мовно-літературної освітньої галузі». За результатами конкурсу отримала диплом III ступеня.

Структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі *«Теоретичні основи формування медіаграмотності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі»* наведені загальні особливості формування медіаграмотності молодших школярів, проаналізовано основні документи що стосуються процесу формування та розвитку медіаграмотності в учнів молодшого шкільного віку та розглянуто основні прийоми та методи роботи зі здобувачами початкової освіти, які спрямовані на формування їх медіаграмотності.

У другому розділі *«Педагогічні умови формування медіаграмотності учнів початкових класів під час уроків мовно-літературної освітньої галузі»* описано експериментальне дослідження, яке ми проводили з учнями третього класу з метою підвищення рівня їх медіаграмотності та продемонстровано вправи, які були використані під час цього експерименту.

У висновках структуровано та проаналізовано отримані результати роботи.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало підстави для таких узагальнень і висновків:

Розвиток суспільства визначає нову тенденцію освіти. Один із них є рівень медіаосвіти сучасних учнів початкової школи, оскільки сучасні діти половину свого вільного часу проводять у віртуальному світі, використовуючи різні технічні засоби.

Медіасвіт став невід'ємною частиною життя сучасного школяра. Ось чому ЗЗСО повинні навчати дітей, як використовувати засоби масової інформації в своїх інтересах. Формування медіаздатності молодших школярів на цьому етапі є головним завданням Нової української школи.

Концепція медіаграмотності лише нещодавно з'явилася в освітніх програмах, але вона дуже важлива для виховання всебічно розвиненої, творчої та мотивованої особистості, здатної не лише жити в інформаційному суспільстві, а й краще трансформувати суспільство. Діти вбирають велику кількість поведінкових мотивів із медіа-продукції, яку вони побачили та вподобали: мультфільмів, ілюстрацій, реклами, реклами, мультфільмів.

На сьогодні питання розвитку медіаграмотності недостатньо досліджене. Аналіз наукових даних доводить, що «медіакомпетентність – це здатність ідентифікувати, сприймати та критично обробляти інформація, здатність використовувати ЗМІ для задоволення особистих і освітніх потреб, уміння креативно створювати власні медіапродукти».

Покоління Z пов'язане з YouTube, користується мобільними пристроями: телефони, ноутбуки, смартфони, MP3 плеєри та Інтернет. Представники покоління Z характеризуються етичним споживанням, підприємницькими прагненнями, мають прогресивні погляди на різноманітні аспекти життя. І це покоління – це сучасні діти, їхні медіаграмотність та медіаосвіта загалом є критично необхідними для них. Безсумнівно, що сучасні школи та сучасна система освіти вже не ті, що були за часів наших

батьків. Педагоги сучасності – це реформатори, які впроваджують новітні технології, сприяють формуванню в учнів всіх необхідних для сучасного життя компетентностей.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що проблема розвитку медіаграмотності учнів початкових класів не втрачає своєї значимості впродовж віків. Визначено, що медіаграмотність є важливим компонентом загальної культури особистості школяра, а процес її формування є поетапним та передбачає належну організацію роботи учнів як на уроках, так і в позаурочний час. Учні з високим рівнем сформованості медіаграмотності мають володіти такими критеріями: розуміти важливість і корисності вивчення медіа та освіти через медіа та для медіа; позитивно реагувати на оголошення про медіаосвітні заняття; розуміти багатоманітність медіа та використовувати комп'ютер як медіа-інструмент; навчитися отримувати інформацію та розпізнавати правду та брехню у повідомленнях ЗМІ, знати як перевірити вірогідність інформації, які медіа-загрози існують; розуміння наявності прав інтелектуальної власності та відповідальності за незаконне привласнення робіт інших авторів; вміння здійснювати критичний аналіз дитячої медіа-продукції, демонстрація високого рівня сформованості морально-етичних цінностей, комунікативних здібностей, вміння мультиагентної взаємодії, вміння створювати медіапродукти (малюнки, фотожурнали, карикатури), проявляти креативність, дотримуватись правил безпечного використання медіа під час аналізу.

Зауважено актуальність окресленої проблеми з огляду на те, що суспільні запити ери цифрових технологій вимагають оновлення змісту навчання мовно-літературної освітньої

Аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури дав змогу розкрити суть, особливості формування та педагогічні умови розвитку медіаграмотності молодших школярів. З'ясовано, що уроки української мови та літературного читання відкривають широкий спектр можливостей для розвитку медіаграмотності здобувачів початкової освіти.

У ході опрацювання поставленої проблеми з учнями 3 класу був проведений експеримент, який складався з трьох послідовних етапів: констатувального, формувального та контрольного.

За результатами констатувального етапу з'ясували, що в більшості учнів третіх класів середній рівень сформованості медіакомпетентності. Також під час цього етапу було здійснено опитування серед учителів, де було з'ясовано, що не всі вчителі мають сформовану медіакомпетентність для формування в учнів медіаграмотності, проте більша половина вчителів все ж використовує під час уроків мовно-літературної галузі засоби для формування медіаграмотності молодших школярів.

З метою перевірки висунутої нами гіпотези в ході формувального етапу педагогічного експерименту ми активно впроваджували роботу із медіазасобами в експериментальній групі. Відбувалося поетапне формування компонентів медіаграмотності учнів третього класу під час уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Як засвідчив контрольний етап експерименту, в процесі активної освітньої діяльності на уроках української мови та літературного читання за умов систематичного впровадження роботи із медіазасобами відбуваються позитивні кількісні та якісні зміни в розвитку медіаграмотності здобувачів початкової освіти. Показники рівня сформованості медіаграмотності школярів експериментальної групи значно зросли, тоді, як у контрольній групі показники залишились майже на тому ж рівні, що і на констатувальному етапі експерименту. Дані результати свідчать про ефективність запропонованої системи роботи.

Використання медіатексту в освітньому процесі мовно-літературної освітньої галузі учнів початкових класів сприяє формуванню медіаторчості учнів, збагачує сфери пізнання школярів. Активна робота з медіатекстами дає змогу ширше розкрити творчий потенціал молодших школярів, проявити себе та свої здібності.

Розвиток медіаграмотності може відбуватися тільки за педагогічно правильно організованих умов. У такій роботі вчителі повинні враховувати вікові та індивідуально-психологічні особливості кожного учня. Для розвитку медіаграмотності необхідно виконувати різні завдання та вправи, пов'язані з медіатекстами (сприйняття, первинний і вторинний відбір, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, аналіз, синтез медіатекстів, а також створення власних медіапродуктів).

Уважаємо, що використання медіатекстів у навчальних курсах мовно-літературної освітньої галузі може сприяти активізації пізнавальної діяльності школярів, покращенню запам'ятовування життєвих шляхів письменників та змісту їх творів. Медіатексти здатні задіяти декілька аналізаторів учнів (слуховий, зоровий) одночасно, допомагаючи краще зрозуміти та запам'ятати викладений матеріал.

Використання медіа на уроках української мови та літературного читання сприяє поглибленню навчальної діяльності, урізноманітненню освітнього процесу, підвищенню якості та ефективності навчальної програми, робить її яскравішою, насиченішою та привабливішою для учнів. Використання медіатекстів може сприяти підвищенню продуктивності та покращенню запам'ятовування учнями інформації, тим самим формуючи медіаграмотність в учнів початкової школи.

Отже, медіаграмотність є результатом безперервної медіаосвіти в початковій школі. Навчання учнів початкових класів медіаграмотності – процес складний і довготривалий. До нього входять різноманітні чинники: сімейний клімат, спілкування з батьками та близькими, їхнє ставлення до значення медіатехнологій (домашня медіаграмотність), стосунки дітей у школі, зовнішній вплив (вплив вулиці). Тому для цілеспрямованого розвитку медіаграмотності учнів початкових класів необхідна співпраця між родиною та школою, їх медіа-альянси, як запорука подальшого формування майбутнього, яке матиме достатній рівень медіаосвіти та стане

медіаграмотною особою, людиною зі сформованою медіакультурою та сталим медіаменталітетом.

СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич А. Використання технології BYOD у процесі навчання в освітній школі. URL : <http://ojs.mdpu.org.ua/index.php/itse/article/download/1864/2426>
2. Баженова Л. М. Медиаобразование школьника (1–4 классы): пособ. для учителя. Москва, 2004. 55 с.
3. Больц Норберт. Абетка медіа / за загал. ред. В. Ф. Іванова; переклад з німецької В. Климченка. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. 177 с.
4. Босак С. Використання мультимедійних технологій на уроках української мови. Дивослово. 2010. №11. С. 9–11.
5. Будьте медіаграмотними! StopFake: URL : <https://www.youtube.com/watch?v=ZFNiAeVF7uw>
6. Бучинська Д. Л. Використання відео в навчальному процесі – потреба сьогодення. Open educational e-environment of modern University. 2015. №1. С.101-107. URL : <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/11#.Xf9I2dIzbcs>.
7. Васянович Г. П., Герганов Л. Д., Бешок Т. В. Діагностика рівнів сформованості медіаграмотності майбутніх учителів початкових класів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Т. 76., № 2. С. 108–125. URL : <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.3616>
8. Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність. Зимова школа: матеріали. IREX. 98 с.
9. Волошенюк О. В., Мокрогуз О. П. Батьки, діти та медіа: путівник із батьківського посередництва. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 79 с.
10. Впровадження медіаосвіти на уроках української мови та літератури. Портал «Медіаосвіта і медіаграмотність». URL :

<https://medialiteracy.org.ua/vprovadzhennya-mediaosvity-na-urokah-ukrayinskoyimovy-ta-literatury/>

11. Галан О. Формування медіакомпетентності в процесі вивчення суспільних дисциплін : веб-сайт. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12.1/6.pdf>

12. Городніченко О. Робота з медіатекстами на різних етапах уроку в початковій школі: веб-сайт. URL : <https://vseosvita.ua/library/robo-ta-z-mediatekstami-nariznih-etapah-uroku-v-pocatkovij-skoli-9923.html>

13. Груцо Е. Медиаобразование как фактор развития личности в условиях перехода к информационному обществу : веб-сайт. URL : <http://www.pwsconf.ru/nauchnaya/lss2009/153-smimediakultura/7303mediaobrazovanie-kakfakt.html>

14. Гудима Н., Пилипів Н. Особливості роботи з медіатекстом на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Збірник матеріалів ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради; [відпов. Секр. І.Л. Пукас]. Київ: Міленіум, 2020. С. 110-113.

15. Дацюк, Н. Мультимедійні технології на уроках української мови та літератури [Текст] : [тема уроку "Відмінки іменників. Їх значення. Кличний відмінок в українській мові"]. Українська мова та література. 2016. № 21/22. С. 62–66.

16. Державний стандарт. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>

17. Євтухова Т. Формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи : теоретико-педагогічний аспект. Теорія і методика професійної освіти. URL : <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/specvipusk/19.pdf>

18. Закон України про освіту. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
19. Збірник статей Четвертої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2016. 504 с.
20. Зильберман М. Использование мобильных технологий (технологии BYOD) в образовательном процессе : веб-сайт. URL :
<http://didaktika.org/2014/p/32ispolzovanie-mobilnyh-tehnologij-v-obrazovatelnom-processe/>
21. Іванов В.Ф., Шкоба О.Я. Медіаосвіта та медіаграмотність: визначення термінів. Інформаційне суспільство. 2012. № 16. С. 41-52.
22. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В. Медіаграмотність: Підручник для вчителів. Київ: Центр вільної преси, Академія Української преси. 2017. С. 319.
23. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : автореф. Вінниця, 2008. 23 с.
24. Ісаєва О.О. Формування сучасного читача засобами медіаосвіти. URL :
<http://isaieva.kiev.ua/download/prez-2-4-medosvita.pdf>
http://media.ipko.kubg.edu.ua/wpcontent/uploads/2014/08/isaeva_kr_eolizovanyj_tekst.doc
25. Іць С. В. Використання медіаосвітніх ігор для формування медіаосвітньої компетентності учнів початкової школи : веб-сайт. URL :
<http://eprints.zu.edu.ua/11273/1/початкова%20школа.pdf>
26. Компаній О. Формування читацьких інтересів молодших школярів із використанням мультимедіа та інтернету. Початкова школа. 2013. № 3. С. 17-19.
27. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) : веб-сайт. URL :

https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhenny_a_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya

28. Кукленко О. Медіатекст на уроках літератури. Українська література в сучасній школі. №1. 2003. С. 10–11.

29. Кучерук О. Навчання української мови на засадах медіаосвіти в загальноосвітній школі: соціокультурний аспект. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Випуск 51. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А. С., 2020. С. 76-80

30. Лапіна А.О., Плювака В.В. Медіакомпетентність – уміння сучасного вчителя. Початкова освіта: сучасні перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С.Макаренка, 14 грудня 2018 року) / [редактор-упорядник: О.В.Діброва]. Кременчук : Методичний кабінет, 2018. С. 24-28.

31. Лашук Н. До проблеми медіакомпетентності як результату медіаосвіти. URL : https://msu.edu.ua/visn1/wp-content/uploads/02_16/036.pdf

32. Малюємо комікси щодо сталого розвитку. URL : <http://esd.org.ua/sites/esd.org.ua/files/programs/comix.pdf>

33. Маніпуляції на ТБ. URL : https://detector.media/php_uploads/files/books/kniga_tb_teror.pdf

34. Маслоva Н. Ноосферное образование. Москва, 2002. 338 с.

35. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя / Бакка Т., Голощапова В., Дегтярєва Г., Євтушенко Р., Іванова І., Крамаровська С., Мелещенко Т, Шкребець О. / За редакцією Волошенюк О., Дегтярєвої Г., Іванова В. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 197 с.

36. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк О. В та ін. ; за ред. Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 234 с. URL : http://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf

37. Медіаграмотність: застосовувати не можна відмовитись: збірник методичних матеріалів / відповід. ред.. І. М. Бакаленко. Запоріжжя, 2021. 196 с.

38. Медіаграмотність: Підручник для вчителів / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу / За загальн., ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.

39. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.

40. Мелькунова О. Розвиток пізнавальної активності дитини шляхом впровадження інноваційних технологій. Початкова школа. № 1. 2012. С. 12.

41. Мельник О. Розвиток електронних освітніх ресурсів для організації навчально-виховного процесу в системі початкової освіти. Початкова школа. № 5. 2015. С. 40-43.

42. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи. URL: <http://bit.ly/35nH4BR>

43. МИКИТА КОЖУМ'ЯКА - повнометражний анімаційний фільм! URL : <https://www.youtube.com/watch?v=iUIb1K2zN8Q>

44. Мірошникова А. Як вчителям порозумітися з «цифровим» поколінням дітей? URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysya-ztsyfrovym-pokolinnyam-ditej-porady-psyhologa>

45. Мовно-літературна освітня галузь. Українська мова і літературне читання. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4klas/nush/2019/01/ukr%20mova%20ta%20lit%20chit%20polska.doc>

46. Моцик Р. Інтернет-залежність та її вплив на виховання сучасної людини. URL : http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znppo_2015_18_54.pdf

47. Нікита Кожемяка 1965г URL :
<https://www.youtube.com/watch?v=PFnbC8sHjzE>
48. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / zag. red. H. M. Бібик. Київ : Видав. дім «Плеяди», 2017. 206 с
49. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі. Навчально-методичний посібник. / І. П. Старагіна/ За редакцією О.В. Волошенюк, Ф. В. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 58 с.
50. Озолиньш К. Використання технології Bring You Own Device (BYOD) на уроках інформатики. URL :
<https://vseosvita.ua/library/vikoristannatehnologii-bring-you-own-device-byod-na-urokah-informatiki-3779.html>
51. Онкович Г. В. Медіа-педагогіка і медіа-освіта: поширення у світі. Дивослово. № 6. 2007. С. 2-4.
52. Петрик Л. В. Медіаграмотність як навичка ХХІ століття. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. пр. / за ред.: В.О. Огнев'юка, Л. Л. Хоружої та ін. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка. № 27. 2017. С. 100–103.
53. Пилипів Н., Гудима Н. Особливості роботи з медіатекстами на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 7. Бердянськ, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачеве, Полтава, Ужгород, Умань, Херсон, 2020. С. 141-144.
54. Пилипів Н.В., Гудима Н.В. Медіаграмотний учень початкових класів – запорука здобуття якісної освіти. Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 6. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний

факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редакційна колегія: Бахмат Н.В., Гудима Н.В., Ковальчук О.В. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022. С. 44-48.

55. Пилипів Н.В., Гудима Н.В. Формування медіаграмотності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної галузі. The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice», January 24 – 26, Varna, Bulgaria. С. 403-407.

56. Пилипів Наталія. Медіаосвіта як засіб розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти. Сучасна початкова освіта в поглядах молодих науковців : матеріали ІІІ туру Всеукр. конк. студ. наук. робіт зі спеціальності «Початкова освіта», (Вінниця, 15 квітня 2021 р.) / [ред. кол. : О. А. Голюк, Г. Г. Кіт, Н.С. Казьмірчук, О.П.Демченко, І. В. Карук, К.А.Колеснік ; за заг. ред. О. А. Голюк] ; Міністерство освіти і науки України, ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 9. С. 121-126.

57. Практична медіаосвіта: авторські уроки [Текст] : збірка / [Білик О. М. та ін. ; ред.-упоряд.: В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за наук. ред. В. В. Різуна та В. В. Літостанського] ; Ін-т інновац. технологій і змісту освіти М-ва освіти і науки України, Акад. укр. преси. Київ : Акад. укр. преси : Центр вільної преси, 2013.

58. Рибіна Ю. О., Челомбітько Т. Л. Модель упровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес. URL : http://www.aup.com.ua/ml/Rybina_Chelombitko_Model_mediaosvitu.pdf

59. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 року № 192-р «Про затвердження Плану заходів із проведення у 2011 році Року освіти та інформаційного суспільства». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1482-2009-%D1%80>

60. Савченко О. Потенціал нового змісту початкової освіти в контексті формування у молодших школярів медіа грамотності. URL :

<https://lib.iitta.gov.ua/717548/1/ПОТЕНЦІАЛ%20НОВОГО%20МІСТУ%20ПЧАТКОВОЇ%20ОСВІТИ.pdf>

61. Савченко О.Я. Українська мова та читання: Підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах): Частина 2. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.

62. Світ медіа у житті школяра. URL : https://docs.google.com/forms/d/1Mn2npIqWl2XG0lo58cI5oTONQQNcVokey2oibpSKx8Y/viewform?pli=1&edit_requested=true

63. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко 3-4 класи від 12 серпня 2022 року / Міністерство освіти і науки України. Офіц. вид. Київ : КабМін України, 2022. 107 с.

64. Українська мова та читання : Підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1. К. І. Пономарьова, Л. А. Гайова. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.

65. Українська мова. Енциклопедія /за ред. В. М. Русанівського. Київ, 2000. 752 с.

66. Формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи: теоретико-педагогічний аспект. URL : <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/specvipusk/19.pdf>

67. Хомич С. Використання мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі початкової школи. Початкова школа. № 11. 2010. С. 41-43.

68. Чельшева И.В. Методика и технология медиаобразования в школе и вузе / Под ред. А.В. Федорова. Таганрог : Изд. центр Таганрог. гос. пед. ин-та, 2009. 320 с.

69. Черешнюк І.О. Методичні рекомендації використання медіатехнологій в початковій школі. URL : <http://www.osvita-verh.dp.ua/files/2016/Media.pdf>

70. Шарко В. Медіакомпетентність як складова методичної підготовки вчителя та її діагностування. Інформаційні технології в освіті. URL: http://ite.kspu.edu/webfm_send/349

71. Шість способів зробити читання цікавим. URL : <https://childdevelop.com.ua/articles/edu/2796>
72. Babies born after the early 2010's to form Generation Alpha. The Sunday Telegraph. URL: <https://www.news.com.au/features/babies-born-from2010-toformgeneration-alpha/story-e6frfl49-1225797766713>
73. Drucker P. F. Społeczenstwo postkapitalistyczne. Warszawa. 1999. S. 171.
74. Ivanov, V.V., & Shkoba, O.Ya. (2012). Media education and media literacy: definition of terms. Information society, 2016, С. 41–52 [in Ukrainian].
75. Pereosmyslivaya obrazovanie. Obrazovanie kak vseobshchee blago?: URL : <http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>
76. Sheibe, S., & Rohou, F. (2017). Mediaosvita ta mediahramotnist': vyznachennya terminiv. Informatsiyne suspil'stvo [Media literacy: A textbook for teachers]. Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia Ukrainskoi Presy. [in Ukrainian].
77. Yankovych O. I., Chaika V. M., Ivanova T. V., Binytska K. M., Kuzma I. I., Pysarchuk O. T., Falfushynska H. I. Technology of forming media literacy of children of the senior pre-school age of Ukraine. Cloud Technologies in Education. Proceedings of the 6th Workshop CTE 2018 (Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018) / Kiv, A. E., Soloviev, V. N. (Eds.). CEUR-WS.org, online. P. 126–144. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2433/paper07.pdf>
78. March T. Criteria for Assessing Best Web-квест. URL : <http://www.bestwebквестs.com/bwq/matrix.asp>.
79. Havelock E., Harold I. A memoir (with a preface by H. Marshall McLuhan)./ E. Hayerock,. Toronto: Harold Innis Foundation, 1982. 453 p.